

Інтерв'ю з екзархом Донецько-Харківським Степаном (Меньком), розмовляв Сергій Паламарчук

С.П.: Преосвященніший владико, охарактеризуйте коротко стан УГКЦ на Сході України?

Владика Степан: Щоб охарактеризувати стан Нашої Церкви, треба бачити дійсність, яка є на сьогодні. Чим ми володіємо в даний час? У нас є приблизно 44 парохії, які обслуговуються священиками. Священиків є 34, в тому числі один владика – Андрій Сапеляк, котрий у Верхньодніпровську прекрасно проводить свою місіонарську діяльність. Незважаючи на те, що він уже людина пенсійного віку, проте подає добрий приклад своєю місіонарською діяльністю. Люди, звичайно, до Нашої Церкви прийшли, але існує велика інформаційна потреба, адже те, як представляли Нашу Церкву священнослужителі Російської Православної Церкви Московського Патріархату (на Україні УПЦ), є викривленням. Люди іноді не готові до сприйняття та розуміння Нашої Церкви, є інтелектуально заляканими. Це говорить про те, що вони дуже мало поінформовані про нашу Церкву і не знають її історії. Існує велика потреба у священиках-місіонарях, які б дуже добре знали історію Церкви і, крім того, у великому духовному досвіді, який би їхнім власним прикладом, життям приводив людей до храмів. Різнимося ми від інших конфесій тим, що є відкритими на спілкування з людьми і ніколи не ставимо якихось перешкод щодо фінансових оплат церковних Треб. Не ганяємося ми за тим тому, що більше хочемо спасти душу людини, а не кількісно збагатити наші храми. Нас турбує не кількість, а, насамперед, якість.

С.П.: Преосвященніший владико, скажіть, які існують, якщо існують, відмінності в пастирському служінні на Сході і Заході України?

Владика Степан: Відмінність полягає в тому, що тут, на Сході, є дуже великі відстані між парохіями. Це, як я називаю, мала еміграція. Друге – недостатнє знання української мови і, взагалі, української культури. Національна ідентичність українців на Сході є зовсім іншою. Вони, іноді, навіть не розуміють ким є. Почуття гордості за те, що ми є українцями, що маємо таку багатотисячову культуру, в них відсутні тому, що не було національного виховання людей. Багато українців, котрі народилися тут, у своїй більшості не знають української мови, говорять по-російськи. Коли говориш з ними, то аж тоді вони усвідомлюють, що ми українці, що Україна – гарна країна, але коли питаєш малих дітей, чому вони не хочуть вивчати українську мову, ті наївно говорять: “А зачем мне это?”

І справді, для чого це їм, коли тут є культура російськомовна, нав'язана нашою “дружньою” державою-сусідкою. У них розуміння об'єднання під українським прапором відсутнє, тимчасом як на Заході таке розуміння є і там вища свідомість українців. Але ми на цьому не наголошуємо. Хоч Церква ми є українська, але тут повинні стати „інтернаціоналістами”, тобто маємо з'єднати людей під прапором Христа. Це для нас є

важливим, важливим також є донести і те, що якщо ти українець, значить маєш бути свідомим того, що ти не лише за національністю такий, але й у своєму серці. Тут також відчуваються недостатні знання з історії України, культури, і просвіта для таких людей є вкрай необхідною.

С.П.: Можливо, владико, існують якісь позитивні переваги пастирського служіння тут, на Сході нашої країни?

Владика Степан: Позитивні переваги є в тому, що люди сприймають нас із відкритою душею. Відсутність релігійного виховання призвела до того, що люди, чуючи слово Боже, бачачи нашу відкритість, легко і без перешкод нас сприймають. На Заході більш-менш вже звикли до того, що є храми, Літургії, вони чисельністю дуже перевищують кількість вірних у наших храмах. Щира відкритість на Сході якраз переважає таку відкритість на Заході. Ось тому, я думаю, тут є поле великої діяльності для таких працьовитих, духовних місіонарів.

С.П.: Це питання стосуватиметься парохіяльного життя нашої Церкви на Сході. Про потребу у священниках-місіонарях Ви вже сказали, а чи існує потреба у більшій кількості храмів?

Владика Степан: Так. Однією із причин того, що ми не можемо поширюватися на Сході України, є відсутність храмів. Будування храму у наш час вимагає великих коштів. І, звичайно, люди не розуміють, що Літургію можна відправляти і в якомусь іншому приміщенні, не пристосованому для літургійних відправ. Це нерозуміння, що храм, і, взагалі, Церква – збір вірних, відштовхує багатьох людей. Коли є парохія, котра вже має храм, то вона тим самим притягує, тому що люди, йдучи вулицею, бачать храм і навіть із цікавості заходять, згодом визнають, що відчувають якесь духовне піднесення, хочуть молитися, приступають до сповіді, чують живу науку і залишаються у Церкві. Хоч глибокого розуміння про нашу Церкву в них немає. Вони відчувають духовну різницю між храмами даного міста і саме це їх притягує.

С.П.: Як Ви вважаєте, владико Степане, яке служіння є ефективнішим – одруженого священства, чи отців-целібсів, зокрема, тут, на Сході?

Владика Степан: Звичайно, отців-целібсів. Мусимо це визнати тому, що для нас є матеріально важко утримати одруженого священника. Хоча я не є проти одруженого священства, зовсім не проти. Я лише проти примусового целібату тому, що це має бути добровільним вибором. У римо-католиків усі є целібсами і тому ефективніше працюють, бо їх супроводжують у дорозі щонайменше дві сестри. Місійний фонд, який вони збирають за кордоном, дає можливість утримувати хоча б трьох осіб. А в нас такі кошти йдуть на утримання одруженого священства. Приїжджає священник із сім'єю – мусить десь поселитися, треба знайти квартиру або хату, а це не дуже легко. Крім того, утримання цілої сім'ї є дуже важким завданням для владики, він повинен думати та дбати про утримання сім'ї священнослужителя. Але маємо миритися з тим, що наше східне священство є в більшості одруженим і дає гарний приклад одружених священників, їхніх сімей. Релігійне виховання дітей також є позитивним моментом для вірних.

С.П.: Чи існує проблема богослужбової мови для греко-католиків Сходу нашої держави, бо їх розмовною мовою найчастіше є російська?

Владика Степан: Так, російська мова є для них властивою, але і російською мовою богослужінь немає, а є церковнослов'янською, яку вони переважно не розуміють. Українська ж мова є для них зрозумілою. Одні люди поділились зі мною своїми враженнями про те, що були дуже здивованими, почувши богослужіння українською мовою. Це на них дуже вплинуло. Вони з часом починають прекрасно розуміти усі наші співи – тропарі, кондаки, які виконуються у храмах, а, згодом, навіть брати участь у них. Розуміння української мови не є великою перешкодою для росіян. Вони стають живими учасниками у наших богослужіннях, і це їх приваблює.

С.П.: Буває, що людина одночасно відвідує і православні храми, і греко-католицькі, бере участь у таїнствах сповіді, Євхаристії. Як би Ви прокоментували такі явища?

Владика Степан: Якщо людина має вибір, ми не можемо примушувати. Нам закидують прозелітизм. Ми нікого насильно не тягнемо, нікого не підкупуємо грошима чи матеріальними цінностями. Це є справа вибору кожної людини. Як говорив Віктор Ющенко “ми не можемо вказати, до якого храму людина має ходити”, вона має право вибрати, якщо вибрала якийсь храм і там їй є добре, і вона вважає, що саме там знаходить задоволення своїх духовних потреб, то це її рішення і воля. Будь ласка, якщо є добрі священики в Православній Церкві (між іншим, ми визнаємо їхні таїнства дійсними, так як і вони наші таїнства повинні визнавати дійсними, згідно з нормами канонічного права), то людина може і там спастись, але все-таки вона повинна шукати цю Єдину Святу Соборну і Апостольську Церкву. У іншому випадку ми можемо припуститися помилки, вважаючи, що будь-яка Церква – добра. Так не є. Христос заснував одну Церкву. Ми мусимо шукати цю Церкву, бо якщо людина не шукає її, то вважає, що в будь-якій конфесії, християнському напрямленні вона може спастися. Може спастися, якщо вона не володіє розумом. А якщо людина свідомо того, що повинна шукати Єдину Святу Соборну і Апостольську Церкву, а не шукає її, тоді її спасіння залишається під великим питанням.

С.П.: Преосвященніший владико, чи можете окреслити, яка і в чому перспектива УГКЦ на Сході?

Владика Степан: Перспектива є в тому, що Дух Святий, я переконаний, діє у Вселенській Церкві, Він діє у всій своїй повноті. Я не можу сказати, що Дух Святий не діє в інших християнських конфесіях. Там він діє, щоб людина сприйняла Бога, але коли вона пізнала Бога, повірила Богові, повинна шукати Єдину Святу Соборну і Апостольську Церкву. Без такого пошуку ми подібні до людини, котра сідає на будь-який корабель, поїзд, автобус, не дивлячись на напис, куди цей автобус їде, бо всі автобуси подібні. Так не робить свідомо людина, вона приходить і шукає напис, за яким і вирішує куди їй треба їхати, питає, розпитує багатьох людей і аж тоді сідає на автобус, бо, інакше, буде їхати, плисти, летіти в якесь невідоме місце. Це не властиво людині. А тут буває людина байдужа до того, яка Церква, подивилася – хрест є, значить, Бог один. Людина має все-таки шукати Церкву. Коли вона в певній мірі пізнає Бога, повинна застановитися,

чому стільки конфесій існує, стільки релігійних напрямлень, куди ж їй йти, кого вибрати. Ось ця ситуація заставляє її думати, а коли вона починає думати, то тоді прийде до Єдиної Святої Соборної і Апостольської Церкви, прийнявши православну віру.

С. Паламарчук. "...більше хочемо спасти душу людини, а не кількісно збагатити наші храми" // Слово 4 (25) (2005) 10-11